

3.6.2011

**ALUEELLINEN KILPAILUKYKY- JA TYÖLLISYYSTAVOITE
ITÄ-SUOMEN EAKR-TOIMENPIDEOHJELMAN 2007-2013 SEURANTAKOMITEAN
KOKOUS**

PÖYTÄKIRJA

Aika

Torstai 19.5.2011 klo 10.00 – 17.45

Paikka

Navitas Kehitys taitotalo 1, kokoushuone Ankkuri, Wredenkatu 2, Varkaus

Läsnä

Yli-Lahti Jussi, puheenjohtaja	työ- ja elinkeinoministeriö
Aaltonen Helena, valtak.	Kainuun maakunta –kuntayhtymä
Astikainen Tuija, valtak.	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Haverinen Marja, valtak.	Etelä-Savon maakuntaliitto
Härkönen Mikko, valtak.	Pohjois-Savon liitto
Järvinen Timo, valtak.	Pohjois-Savon ELY-keskus
Kakriainen Maija	MTK – Pohjois-Karjala
Kokkola Kari	SAK ry
Korkalo Risto, valtak.	STTK ry
Koskinen Riitta	Etelä-Savon maakuntaliitto
Leskinen Pekka, valtak.	Pohjois-Savon maakuntahallitus
Lämsä Rauno, valtak.	valtiovarainministeriö
Makkula Hanna, valtak.	Etelä-Savon maakuntaliitto
Niiranen Matti	Kuopion kauppakamari
Osenius Johanna, valtak.	työ- ja elinkeinoministeriö
Poutiainen Risto, valtak.	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pulkka Jaakko	työ- ja elinkeinoministeriö
Pulliainen Juha	Etelä-Savon ELY-keskus
Teittinen Jorma, valtak.	Kainuun maakunta -kuntayhtymä
Tuhkalainen Jaana, valtak.	Pohjois-Savon ELY-keskus
Vehreävesa Satu	Pohjois-Savon liitto
Vilhu Eero, pääsihteeri	Kainuun maakunta –kuntayhtymä

EU-komission edustajat

Metaxopoulou Joanna
Roggeri Alain

aluepolitiikan pääosasto
aluepolitiikan pääosasto

Muut osallistajat

Ahvenharju Sanna
Hilpinen Merja
Huttunen Jussi
Ollila Timo

Gaia Consulting Oy
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Savon liitto
Pohjois-Savon ELY-keskus

1. Kokouksen avaus

Maakuntajohtaja Jussi Huttunen Pohjois-Savon liitosta käytti tervetulo puheenvuoron. Hän esitteli joitakin tunnuslukuja Itä-Suomen ja Pohjois-Savon tilanteesta muuhun maahan verrattuna. Mm. liikevaihdon vuosimuutos on kehittynyt kaikilla sektoreilla yhteensä koko 2000-luvun hieman nopeammin kuin koko maassa keskimäärin.

Huttunen painotti alueilta lähtevää aluekehitystyötä, jota kansallisen tason ministeriöissä laaditut strategiat tukevat. Itä-Suomen vahvuudet ovat olleet metsä- ja paperiteollisuudessa, joka on nyt suuren rakennemuutoksen edessä. Silti metsillä on edelleen suuri merkitys mm. bioenergian kehittämisen muodossa. Muita vahvoja itäsuomalaisia aloja ovat metalli- ja teknologiateollisuus, hyvinvointi ja lääketeollisuus, kaivosteollisuus ja matkailu.

Pohjois-Savo on jo tehnyt valintoja Eurooppa 2020 –strategian painopistealueista. Älykkään kasvun osalta innovaatiounioni, kestävä kehityksen osalta globalisaation aikakauden teollisuuspolitiikka ja osallistavan kasvun osalta työllisyys ja osaaminen ovat valikoituneet maakunnan tulevaisuuden painopisteiksi.

Puheenjohtaja, **aluekehitysjohtaja Jussi Yli-Lahti** työ- ja elinkeinoministeriöstä, kertoi omassa avauspuheenvuorossaan nykyisen ohjelmakauden ajankohtaisista asioista. Maksatusten etenemisessä Suomi on keskiarvon yläpuolella niin EAKR- kuin ESR-ohjelmissakin. Suuralueittaisessa vertailussa Itä-Suomi on edennyt noin keskiarvon mukaan (hieman alapuolella) sidonnoissa ja maksatuksissa EAKR-ohjelmien osalta ja keskiarvoa selvästi paremmin ESR-alueosoiden kohdalla.

Vuonna 2011 myöntövaluttuutta EAKR- ja ESR-ohjelmissa yhteensä oli käytetty 2.5.-11 vasta noin 10 % koko vuoden käytettävissä olevista valtuuksista. Näistä toki siirtynee edellisvuosien tapaan valtuuksia seuraavalla vuodelle. Maksatusten osalta Itä-Suomessa on edetty Pohjois-Suomen jälkeen toiseksi nopeimmin (EAKR). ESR-maksatukset ovat jäljessä EAKR-maksatuksia, mutta ne ovat kuitenkin lähentyneet toisiaan. Maksatuksissa onkin odotettavissa ongelmia n+2 –säännön kanssa loppuvuosina, jollei maksatusvauhti kiristy huomattavasti.

ELY-keskuksittain tarkasteltuna EAKR-ohjelmien osalta Pohjois-Savon ELY-keskuksessa on edistetty nopeimmin sidontojen ja maksatusten osalta. Maakuntaliitoista Itä-Suomen ohjelmassa Kainuun maakunta – kuntayhtymä on edistynyt nopeimmin. ESR-ohjelmassa Etelä-Savon ELY-keskus on edistynyt vauhdikkaimmin Itä-Suomen rahoittajista.

Lissabonin strategian osalta EAKR-ohjelmissa Itä-Suomessa on suurin toteumaprosentti (81,7) ja koko ESR-ohjelmassa prosentti on 96. Menoluokkatarkastelussa ovat EAKR-ohjelmat toteuttaneet hankkeita useimmissa menoluokissa kuin ohjelma-asiakirjoissa on arvioitu. Tämä herättää kysymyksen ovatko ohjelmat liian pirstoutuneet ja noudattavatko ne alkuperäistä strategiaa. Infrastruktuuri-investointien osalta komissio pitää toteumaa liian korkeana, sillä kaikissa EAKR-ohjelmissa rahoitusta infraan on käytetty arvioitua enemmän.

Uusista kustannusmalleista otetaan käyttöön 1.6.2011 alkaen flat rate eli prosenttimääräisinä ilmoitettavat välilliset kustannukset. EAKR:n flat rate on 20 % ja ESR:n 17 %. Uudistus koskee vain uusia hankkeita ja hakija voi vapaasti valita käyttääkö tätä vai vanhaa menettelyä. Menettely koskee toistaiseksi EAKR-ohjelmissa TL:n 2 ja 3 kehittämishankkeita, yritystukihankkeille tulee oma flat rate menettely myöhemmin.

Lopuksi Yli-Lahti muistutti, että uudistuksista huolimatta pääpaino tulee pitää nykyisen ohjelmakauden täysimääräisessä toteuttamisessa.

2. Kokouksen laillisuuden ja osallistujien toteaminen

Valtioneuvosto asetti 12.4.2007 EU:n rakennerahastojen ohjelmakauden 2007-2013 alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen Itä-Suomen EAKR -toimenpideohjelmien seurantakomitean.

Seurantakomitean työskentelyssä tarvittavien asiakirjojen on pääsääntöisesti oltava käytettävissä vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

Kokouskutsu, esityslista ja liitemateriaali on lähetetty 4.5.2011.

Päätös:

1. Todettiin seurantakomitean kokoukseen osallistujat.
2. Todettiin seurantakomitean kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

3. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

Päätös:

Hyväksyttiin esityslista kokouksen työjärjestykseksi.

4. Edellisen seurantakomitean kokouksen (10.12.2010) pöytäkirjan hyväksyminen (liite 1)

Päätös:

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

5. Seurantakomitean ja sen sihteeristön kokoonpanomuutokset (liitteet 2-3)

Valtioneuvosto on 12.4.2007 asettanut Euroopan unionin rakennerahastojen Suomessa toteutettavan alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman seurantakomitean.

Työ- ja elinkeinoministeriö on päättänyt muutoksista seurantakomitean kokoonpanossa (liite 2).

Seurantakomitean sihteeristön kokoonpanosta päättää seurantakomitea siten, että seurantakomiteassa edustettuina olevat viranomaiset tulevat sihteeristön kokoonpanossa tasapuolisesti huomioonotetuiksi.

Muutokset sihteeristön kokoonpanoon (liite 3).

Päätös:

Todettiin muutokset seurantakomitean kokoonpanossa ja hyväksyttiin sihteeristön kokoonpanomuutokset.

6. Alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman vuoden 2010 vuosikertomuksen hyväksyminen ja tilannekatsaus sekä arvioitsijoiden edustajan puheenvuorot toimintalinjoittain ja teemoittain (vuosikertomus, liite 4)

Ohjelmakoordinaattori Eero Vilhu esitteli ohjelman vuosikertomuksen 2010 ja tilannekatsauksen toimintalinjoittain. Itä-Suomen tunnusluvut aluekehityksestä kertovat lähentymisestä koko maan keskiarvoja kohden. Erot ovat monilla mittareilla mitattuna kaventuneet Itä-Suomen ja koko maan välillä sekä Itä-Suomen maakuntien välillä.

Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelma on edistynyt kohtalaisen hyvää vauhtia lamasta ja myöhästyneestä ohjelman aloituksesta huolimatta. Kuitenkin toimintalinjojen toteutumisen välillä on suuriakin eroja. Toimintalinjan 1 suorien yritystukien kysyntä on ollut heikkoa osittain laman seurauksena erityisesti Etelä- ja Pohjois-Savossa. Vain 46 %

toimintalinjan kehyksestä oli sidottu rahoituspäätöksin vuoden 2010 lopussa. Vastaavasti toimintalinjalle 3 on ohjattu myöntövaltuuksia yhteistyöasiakirjoissa ennakoitua enemmän ja rahoitusta on sidottu jo 77 % kehyksestä ja 2007-2011 yhteistyöasiakirjoissa on ylitetty jo koko toimintalinjakehys. Toimintalinjan 2 sidonnat olivat vuodenvaihteessa 58 %.

Ohjelman toteuttamisen myötä syntyneet uudet työpaikka- ja yritystiedot perustuvat yritystukihankkeiden osalta vain loppuun maksettuihin hankkeisiin. Tämä antaa liian negatiivisen kuvan syntyneistä työpaikoista ja yrityksistä, sillä suuri joukko hankkeita on jatkuvasti käynnissä. Etukäteisarvioon perustuvat indikaattoritiedot taas antaisivat helposti liian positiivisen kuvan tuloksista. Lissabonin strategian mukaisuus oli vuoden vaihteessa 81,7 % kun tavoite on 75 % ja ohjelma-asiakirjan arvio 85,7 %. Kun suurimmat infratyypiset hankkeet ovat jo toteutettu, voidaan ennustaa prosentin nousevan ohjelman loppua kohden (kuten se on noussut viimeisin 1,5 vuoden aikana) lähelle ohjelma-asiakirjan arvioita.

Menoluokittain tarkasteltuna reilusti suurin osa hankkeista sijoittuu päämenoluokkaan tutkimus ja teknologinen kehittäminen, yrittäjyys ja innovointi (01-09) – noin 67 %. Seuraavaksi suurimmat päämenoluokat ovat liikenne (9,7 %), matkailu (6,6 %) ja tietoyhteiskunta (6,2 %). Ohjelma-asiakirjan arvioon nähden on matkailun merkitys ennakoitua suurempi ja toisaalta tietoyhteiskuntahankkeiden merkitys arviota selvästi pienempi.

Itämeren alueen strategian toteuttamisen edistämiseksi tehtiin uusi merkintäkierros tietojärjestelmiin vuoden 2010 aikana. Itä-Suomen EAKR-ohjelmassa merkittiin noin 11 % hankkeiden sidonnoista strategiaa tukeviksi. Eniten merkittiin toimenpidettä B7, alueen tutkimus- ja innovointimahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen, tukevia hankkeita (49 kpl, sidonnat noin 24 M€ julkisesta rahoituksesta). Myös matkailuun liittyen katsottiin toimenpiteen C12 tukevia hankkeita olevan 20 kpl, noin 5,4 M€. 13 hanketta katsottiin tukevan toimenpidettä A1, mereen päästettävien ravinteiden määrän vähentäminen hyväksyttävissä olevalle tasolle. Tähän oli sidottu rahoitusta noin 7,4 M€.

Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestinnän arviointi toteutettiin loppuvuodesta 2010. Havaintojen perusteella painopisteitä loppukaudelle suunnataan erityisesti tulosviestinnän, vaikuttavuustietojen, viestinnän koulutuksen ja sosiaalisen median hyödyntämiseen.

Kunkin toimintalinjan esittelyn jälkeen **arvioitsijoiden edustaja Sanna Ahvenharju** (Gaia Consulting) kävi läpi arvioinnin keskeiset huomiot ko. toimintalinjaan liittyen.

Toimintalinjalla/teemalla 1 kehittämishankkeissa on saavutettu hyviä tuloksia ensisijaisilla kehittämisen tavoitealueilla kuten yritysten prosessien ja yritysverkostojen kehittämisessä, uusissa

energiaratkaisuisissa sekä logistiikassa ja matkailussa. Sen sijaan kasvuyritysten tukemisessa ja kansainvälistymisen edistämisessä on onnistuttu heikommin. Uusien yritysten ja työpaikkojen tavoitetaso on arvioitsijoiden mielestä mahdollista saavuttaa vaikka toimintalinjalla 1 ollaankin muita linjoja jäljessä.

Rahoituksen vaikutukset yrityksissä näkyvät toiminnan ja tuotteiden laadussa, tuotanto- ja toimintaprosessien kehityksessä sekä yrityksen imagossa ja asiakastyytyväisyydessä. Merkittävin pysyvä vaikutus syntyy yrityksen kilpailukykyyn parantuessa. Riskinä on, että tuki ohjautuu yrityksen normaaliin toimintaan ja tuen lisäarvo jää täten vähäiseksi. Jopa 75 % yritystuista on sellaisia, joissa kehitystoimenpide olisi tapahtunut jossain vaiheessa ilman tukeakin. Näin vuotovaikutus on suuri, vaikka se Itä-Suomessa onkin suuralueista pienin.

Arvioitsijat ehdottavat mm. tuen suuntaamista entistä riskipitoisimpiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimiin. Rahoittajien yhteistyötä painotetaan strategisesti merkittävien yritystoimien, kuten suurempien hankekonsortioiden ja palvelujen kokonaistarjonnan kehittämiseen. Pääoman puutetta yritysten kasvun esteenä pitäisi pyrkiä torjumaan erilaisten pääomasijoitusrahastomallien kehittämisellä.

Valintakriteerien tulisi olla nykyistä yhteismitallisempia ja käsitteiden yksiselitteisempiä. Kriteerien painokertoimia voitaisiin käyttää nykyistä enemmän, mikä suuntaisi kehittämispanoksia haluttuihin painopistealueisiin.

Keskustelussa puheenjohtaja kysyi TL 1:n hitaampaan etenemiseen liittyen onko nähtävillä tuloksia, joita olisi saatu ilman hankerahoitustakin. Jaakko Pulkka (työ- ja elinkeinoministeriö) totesi, että jonkin verran ohjelmissa ja yritysrahoituksessa on ns. vuotamisilmiötä, mutta kaiken kaikkiaan kriteerit ovat tiukat ja toimivat. Juha Pulliainen (Etelä-Savon ELY-keskus) kertoi, että yritykset kertovat aina haetun rahoituksen olevan ehdottoman tärkeää investoinnin toteutumiseksi, mutta jälkeinpäin on nähty, että noin kolmannes investoinnista tapahtuu rahoituksen saannista riippumatta. Kun markkinat heikkenevät heikkenee kysyntäkin.

Jorma Teittinen (Kainuun maakunta –kuntayhtymä) kertoi Kainuun osalta yhteisen keskustelun (ELY-keskus, Finnvera, maakunnan liitto) toimivan hyvin. Kohderyhmämäärittely ohjelmatasolla rajoittaisi rahoitustoimintaa. Matti Niiranen (Kuopion kauppakamari) totesi, että kysynnän laskuun lama oli vain yksi vaikuttava tekijä. Vientiryitysten (ja muidenkin yritysten) investointien väheneminen alkoi Itä-Suomessa jo ennen lamaa. Yhtenä syynä rahoituksen kysynnän laskuun Niiranen mainitsi rahoittajien kielteisten päätösten ennakoimisen monien rajoitusten vuoksi.

Alain Roggeri (DG Regio) sanoi oman kokemuksensa perusteella ymmärtävän arvioinnin näkökulmaa, koska hankekriteerit eivät aina toimi kuten pitäisi. Yrittäjät eivät tukea hakiessaan aina kerro kaikkea vaan

liikeidealle (riskialttiillekin) pyritään hakemaan tukea kaikin keinoin. Kaikkea taustatietoa ei rahoittajalle välttämättä anneta (jos sitä ei kysytä) ja tämä on ymmärrettävää yrityksen näkökulmasta.

Puheenjohtaja totesi, että valintakriteeristöä on syytä käydä vielä myöhemmin ohjelmakaudella läpi. Rauno Lämsä (valtiovarainministeriö) sanoi keskustelun hankevalintakriteeristöä johtavan osin harhaan. Tärkeintä on löytää hyvät hankeideat. Muuttunut taloudellinen tilanne saattaa jatkua pitkäänkin ja euroalueen hajoaminen vaikuttaisi hyvin laajasti talouden tilaan.

Teemalla 2 on koettu positiiviseksi kaupunki-/seutukuntatason strategiahankkeiden tukeminen. Mahdollisuudet ja toimintatavat pidemmän aikavälin integroitujen kehittämissuunnitelmasopimuksien tekoon pitäisi selvittää.

Hankekokonaisuuksien syntyä tulisi ohjata aktiivisesti. Ylimaakunnallisia hankkeita, teemakoordinaatio- ja –työryhmäkäytäntöjä tulisi jatkaa ja laajentaa, esimerkkinä Etelä-Suomen TL 5. Sopivia sparrauskäytäntöjä olisi hyvä kehittää hankevalmistelun tehostamiseksi. On hyvä muistaa, että rahoittajan asiantuntemus ei riitä kaikkeen ja siksi ulkopuolista tukea joskus tarvitaan.

Hanketoiminnassa tulisi pyrkiä suurempaan riskinottoon ja samalla tiiviimpään yhteistyöhön toimijoiden kesken (toimintalinjalla 2). Hyvät ideat ovat tärkeämpiä kuin hakutekniset vaatimukset. Verkostoituminen tulisi saada laajemmaksi ja verkostoitumisen kriteeristöä tulisi selventää.

Toiminnan vakiinnuttamiseen tulee kiinnittää suurta huomiota ja sitä pitää tukea. Myös hankkeilta on vaadittava pitkän tähtäimen kehittämissuunnitelmia. Tutkimusorganisaatioiden halu kaupallistamiseen ja toimintamallien käytäntöön viemiseen on ollut heikkoa. Onko rahoitusta ollut saatavissa liian helposti?

Kasvuyritystoimintaa ja kaupallistamista tulee erityisesti tukea. Myös tässä rahoittajan asiantuntemus ei aina riitä vaan asiantuntijatukea tarvitaan. Ongelmana toimintalinja 2:lla on myös kunnollisten vaikuttavuusindikaattoreiden puuttuminen.

Keskustelussa puheenjohtaja totesi, että vaikuttavuusindikaattoreissa keskipitkällä aikavälillä on paljon kehittämisen varaa – ja niitä uudistetaan. Puheenjohtaja toisti kysymyksen onko rahaa liian helppo saada toimintalinjalla 2?

Satu Vehreävesa (Pohjois-Savon liitto) ihmetteli arvioitsijoiden huomioita, joiden mukaan TL 2 ja 3 hankkeissa ei olisi yrityksiä mukana. Pohjois-Savo on kuitenkin tätä aina edellyttänyt. Pohjois-Savossa on myös käynnistetty arviointi liittyen t&k-ympäristöjen toimintaan. Jorma Teittinen kertoi, että Kainuussa on yhdessä hankkeessa ollut ongelmia yritys yhteistyön osalta. Kainuussa on käynnistetty menettely, että

rahoittajan toimesta yksi uusi henkilö (ei hankkeen yhteyshenkilö) haastattelee hanketoimijoita kahden kesken hankkeen päättyessä. Näin saadaan esille paremmin mahdolliset ongelmat ja vaikeudet ja toisaalta hyvin toimineet asiat, joita hankkeen aikana on esiintynyt.

Juha Pulliainen kertoi koulutukseen ja tutkimukseen asetettujen panosten tulosten näkyvän vasta varsin pitkällä aikavälillä. Yritysten mukanaolo tutkimushankkeissa vaihtelee jonkin verran maakunnittain. TL 1:n ja toisaalta TL 2:n hankkeissa olevat yritykset ovat hyvin erilaisia.

Alain Roggeri totesi alueiden välillä puuttuvan kytköksiä hanke- ja yritysysteistyössä. Yhteistyötä aluerajojen yli tulisi korostaa ja stimuloida, jotta saataisiin synergiaetuja yhteisistä hankkeista. Indikaattorien osalta mm. tehokkuuden ja vaikuttavuuden mittaamisessa on vaikeuksia.

Teema 3:n strateginen osuvuus on hyvää luokkaa. Arvioitsijat pitävät hyvänä, että maakunnat ovat lähteneet omista painotuksistaan ja maakuntaohjelmien linjauksista liikkeelle.

Käytännön toteutuksessa tavoitteenasettelu ja kriteeristö on ollut melko väljää. Tämä on mahdollistanut hyvin monenlaisen kehittämistyön, mutta vaarana on, että fokus hukkuu. Hanketoiminta on ollut monimuotoista, pieniä ja suuria hankkeita, laaja tematiikka infrasta kulttuuriin ja paljon julkisia toimijoita. Hallinnollisia ongelmia mm. seurantajärjestelmään ja raportointeihin liittyen on edelleen. Toisaalta ajan myötä hanketoiminta sinänsä on kehittynyt, monet verkostot ja käytännöt ovat vakiintuneet.

Pohjois- ja Itä-Suomessa on nähty tärkeäksi strateginen laaja-alaisuus ja toimintalinjan hankkeita on pidetty erittäin tärkeinä aluekehitykselle elinkeinoelämän kasvun edellyttämien peruselementtien tukemisessa. Etelä-Suomessa hajanaisuus on nähty heikkoutena ja Länsi-Suomessa toimintalinjan hyödyt ovat parhaimmillaan mahdollistaneet kokeilevan ja riskejä ottavan kehittämistoiminnan.

Arvioitsijat pitävät hyvänä säilyttää strategian ja valintakriteereiden sallima liukumavara, koska ne edistävät aluelähtöisyyttä ja moninaista hanketoimintaa. Kääntöpuolena tälle väljyydelle nähdään tiedottamisen ja näkyvyyden haasteellisuus – ehkä jokin yhteenkokoava teema (esim. ympäristö) tarvittaisiin.

Keskustelussa Alain Roggeri totesi toimintalinjaa vaivaavan strategisen kytköksen puuttumisen. Hän kysyi onko toimintalinja eräänlainen kaatoluokka. Toimintalinjaa leimaa myös palvelukokeiluosion epäonnistuminen. Ohjelman kirjoitusvaiheessa tähän uskottiin ja kuntarahaa on varattu tähän toimintalinjaan reilusti – ovatko kunnat olleet haluttomia sitoutua tähän toimintalinjaan? Puheenjohtaja totesi, että valtaosa rahoituksesta on kuitenkin sidottu. Jatkossa toimintalinjan kohtaloa voidaan arvioida seuraavan ohjelmakauden osalta.

Teema 4, ympäristövaikutukset ja kestävä kehitys, on horisontaalinen teema, jonka tavoitteet tulevat pääsääntöisesti EAKR-ohjelman ulkopuolelta. Merkittävät välilliset ympäristövaikutukset tulisi tunnistaa jo hankevalmistelussa. Tarvetta pitkän aikavälin arvioinnille on selvästi olemassa.

Ympäristöasiantuntijuuden parantaminen on toivottavaa niin rahoittajien kuin hanketoteuttajienkin osalta. Hallintoviranomaisen ja ympäristöministeriön tulisi laatia selkeät kansalliset ohjeistukset kestävän kehityksen ja tasa-arvon määritelmistä sekä suositukset asioista, joihin ympäristönäkökulmasta tulisi kiinnittää huomiota.

Jo hankevalmistelun ja –valinnan aikana voidaan ohjata hanketoimintaa tietyn prosessin suuntaan. Korkeampaa tukitasoa voitaisiin käyttää kannustimena kestävästä kehitystä käsitteleviin erillishankkeisiin. Myös teeman parhaiden käytäntöjen kerääminen olisi suositeltavaa. Ympäristövaikutuksista raportoiminen tulisi saattaa osaksi hankeseurantaa, kuten myös ympäristöliiketoiminnan kehittämisen tarkastelu.

Seurantaindikaattorit eivät tue ympäristövaikutusten todentamista ja seurantaa. Ne keskittyvät vain ympäristöpositiivisten hankkeiden, hiilidioksidipäästöjä ja kasvihuonepäästöjä vähentävien hankkeiden rahoitusosuuksiin. Uusia indikaattoreita voidaan ottaa käyttöön ja hyödyntää myös menoluokkien aktiivista seurantaa.

Keskustelussa puheenjohtaja totesi muualla kuin Länsi-Suomen EAKR-ohjelmassa olevan melko vähän ympäristöhankkeita. Satu Vehreävesa kertoi, että hankevalinnoissa pohditaan ympäristövaikutuksia, mutta ympäristöhankkeiden vaikutusten seuranta on osin puutteellista. Pohjois-Savossa TL 2:n rahoituksesta on käytetty yli 20 % ympäristöliiketoiminnan ja bioenergiatoiminnan kehittämiseen.

Alain Roggeri kertoi, että Suomessa on ympäristöasiat hanketoiminnassa hoidettu varsin hyvin muihin maihin verrattuna. Roggeri kehotti katsomaan Eurooppa 2020-strategian painopisteitä, erityisesti vihreän kasvun osalta. Hän totesi seurantajärjestelmän olevan ympäristöasioissa varsin heikko – indikaattoreita tulisi tältä osin kehittää.

Sanna Ahvenharju totesi, että vaikka negatiivisia ympäristövaikutuksia sisältäviä hankkeita ei saa edes rahoittaa, tulee negatiivisia vaikutuksia kuitenkin muiden hankkeiden sivuvaikutuksena, esimerkkinä liikenteen lisääntyminen.

Ohjelman toteutusta maakunnittain kommentoitiin maakuntaliittojen ja ELY-keskusten edustajien puheenvuoroilla. Jorma Teittinen kertoi, että taantuma ei juuri vaikuttanut Kainuussa yritystukihankkeisiin, tosin yksi suuri kokonaisuus jäi toteutumatta. Jatkossa matkailu- ja kaivos-hankkeita on tulossa, kuten myös mekaanisen puunjalostuksen ja ns. pilvipalvelujen (ICT-sovellukset) kehittämisen kautta. Toimintalinjalle 2 kaivattaisiin lisärahoitusta ja toimintalinja 3 on Kainuussa suhteellisestikin

pienin Itä-Suomen maakunnista – sen toteutuminen on ollut melko tasapainoista.

Satu Vehreävesa kertoi Pohjois-Savolla olevan painopisteenä kolme elinkeinoalaa (ympäristö ja energia, teknologiateollisuus ja hyvinvointi sekä läpäisevänä alana sensori- ja mittausteknologia), joita rahoitetaan erityisesti toimintalinjalla 2. TL 1:n kysyntä on ollut heikkoa, toimintalinjoilla 2 ja 3 on ollut jatkuvasti hyviä hankkeita käynnissä. Timo Ollila (Pohjois-Savon ELY-keskus) kertoi toimintalinjan 1 olevan haasteellisin, mutta nopeavaikutteisien. Pohjois-Savon kysyntä on ollut heikkoa, mutta nyt on 15 M€n arvosta tukihakemuksia sisällä ja kysyntä on piristymään päin. Yritystoiminnassa näkyy syklisyys eri toimialoilla eri aikoina ja tämä on vaikuttanut Pohjois-Savon tilanteeseen. Toimintalinjalla 2 on TEKES-rahoitusta käytetty vuonna 2010 noin 11 M€ kasvualueille ja -yrityksiin. Toimintalinjalla 3 rahoitusta on käytetty lähinnä matkailualan investointien tukemiseen. Äkillisten rakennemuutosalueiden isot hankkeet ovat viivästyneet.

Risto Poutiainen (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto) kertoi lyhyesti, että kaikki toimintalinjat ovat edenneet suunnitelmien mukaisesti. Kysyntää on riittänyt myös toimintalinjalla 1. Riitta Koskinen (Etelä-Savon maakuntaliitto) mainitsi Etelä-Savon tilanteesta TL 2 ja 3:n kovan kysynnän ja heikon edistymisen TL 1:llä. Toimintalinjalla 2 rahoitusta on käytetty mm. turva- ja materiaalitekniikan keskukseen, jossa sijaitsee yksi iso yritys ja joukko tutkimusympäristöjä. Toimintalinjalla 3 on elvytetty erityisesti Savonlinnan seudun elinkeinoelämää tukemalla fyysistä toimintaympäristöä. Karsintaa joudutaan tekemään TL 2 ja 3 rahoituksen mahdollisissa kohteissa.

Juha Pulliainen jatkoi tilanteen kuvausta yritystukien osalta. Hakijoiden joukossa on paljon erityisesti alkavia yrityksiä. Pohjois-Savossa on tehty eniten hylkäyspäätöksiä, Etelä-Savossa vähiten. Ohjelmakehityksen sidonnassa Etelä-Savon on eniten jäljessä. Kainuussa on maksatuksia eniten suhteessa koko toimintalinjan kehukseen.

Päätös:

Seurantakomitea hyväksyi vuoden 2010 vuosikertomuksen. Merkittiin tilannekatsaus ja arvioitsijoiden huomiot sekä käyty keskustelu tiedoksi.

7. Ohjelmanmuutosesitys toimintalinjojen välisten rahoituskehys-suhteiden muuttamiseksi (liitteet 5-6)

Aluekehitysjohtaja Satu Vehreävesa Pohjois-Savon liitosta esitteli ohjelmanmuutosesityksen perusteluineen.

Pöytäkirja seurantakomitean kokouksesta 10.12.2010 § 5:
"Seurantakomitea päättää velvoittaa sihteeristön selvittämään tarkemmin ohjelman toteutumista toimintalinjojen kesken erityisesti koskien

toimintalinjan 1 kysyntää ohjelman loppuvuosina. Seurantakomitea arvioi kevään kokouksessa tarpeet ohjelmanmuutokselle.”

Satu Vehreävesa kertoi perustelut ohjelmanmuutokselle. Syynä ovat erityisesti talouden laman aiheuttamat muutokset yritystukien kysynnälle. Ohjelmaa laadittaessa tilanne oli täysin erilainen kuin nyt. Ohjelman etenemiseksi on elvytyksen nimissä aikaistettu rahoituskehyksien myöntövaltuuksien käyttöä ja rohkaistu tekemään julkisia investointeja (erityisesti nämä ovat kohdistuneet toimintalinjalle 3).

Ohjelma-asiakirjaa laadittaessa katsottiin vahvan yritystukupainotuksen edistävän hyvin Itä-Suomea haasteissaan ja siksi lähes puolet ohjelman rahoituskehuksesta kohdistettiin yritystukiin (TL 1). Myös TEKESin rahoitusta oli tarkoitus käyttää tähän, mutta TEKES kohdisti omat kehityspanoksensa TL 2:lle.

Joustoreservivaroilla (äkillinen rakennemuutosraha) on käynnistetty lähinnä toimintalinja 2:n hankkeita (jonkin verran TL 1:n) vaikka reservivaraus kerätään myös toimintalinjalta 3. Näin TL 3:n käytettävissä oleva rahoitus pieneni entisestään (oli alunperinkin vain 16 % kaikkien toimintalinjojen rahoituksesta).

Toimintalinjalla 3 on rahoitettu pääsääntöisesti hankkeita, jotka ovat liittyneet matkailuun, yritysalueiden rakentamiseen ja suoraan elinkeinoelämää palvelevan infran rakentamiseen.

Ohjelmanmuutosesitystä puoltavat seurantakomitean sihteeristö, välittävät toimielimet ja maakuntien yhteistyöryhmät.

Keskustelussa ohjelmanmuutostarpeesta todettiin seuraavaa: Etelä-Savossa MYR puolsi muutosta yksimielisesti (yrittäjäjärjestöjen edustajat mukana), Kainuussa MYR hyväksyi muutoksen äänin 28-3, Pohjois-Karjalassa asiasta käytiin eri kokoonpanoissa pitkään keskustelua ja todettiin, että Pohjois-Karjalan kohdalta muutostarvetta ei ole – kuitenkin täysi tuki muutokselle annettiin.

Muutos tehdään ohjelmatasolla, mutta vain Etelä-Savon ja Pohjois-Savon laskennalliset toimintalinjasuhteet muuttuvat.

Puheenjohtaja totesi, että muutos astuu voimaan kun se on komissiossa hyväksytty. Hän totesi sihteeristön ja maakuntien käsitelleen asiaa hyvin perusteellisesti ja muutosesitys on tehty ohjelman kokonaisvaltaisen toteutumisen varmistamiseksi. Alain Roggeri totesi, että tässä vaiheessa komissio ei voi ottaa lopullista kantaa asiaan. Komissio arvioi esitystä ja sen merkitystä ohjelman strategisiin tavoitteisiin myöhemmin.

Päätös:

Seurantakomitea hyväksyi ohjelmanmuutoksen.

8. Katsaus Manner-Suomen ESR- toimenpideohjelman toteutumiseen

ESR-koordinaattori Merja Hilpinen Pohjois-Savon ELY-keskuksesta esitteli ESR-ohjelman tilannekatsauksen. Tilanne Itä-Suomen osiossa näyttää edenneen varsin pitkälle varatun (78,2 %) ja sidotun (61,6 %) rahoituksen suhteen. Maakunnittain Itä-Suomessa varausasteet vaihtelevat 87 – 99 prosentin välillä. Maksatusaste Itä-Suomessa oli 13.5.-11 38 %. Hankkeita on ohjelmakaudella hyväksytty tähän päivämäärään mennessä 407 kpl.

Ydinindikaattorit kertovat, että hankkeiden kohderyhmissä aloittaneita henkilöitä on ollut yli 54 000, joista noin 33 000 oli töissä avoimilla työmarkkinoilla ja yrittäjinä noin 6 500. Työttömien määrä tästä joukosta oli noin 12 500 henkeä ja työelämän ulkopuolella (lähinnä koulussa tai opiskelemassa) oli noin 8 100 henkeä. Suurin kohdeikäryhmä on ollut 25-44 –vuotiaat, joita oli 41 % toimenpiteisiin osallistuneista.

Itä-Suomen osallistujat olivat muihin ohjelma-osioihin osallistuneisiin verrattuna useammin pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä, koulutustasoltaan heikommassa asemassa ja heikommassa työmarkkina-asemassa. Muuhun maahan nähden osallistuneissa oli vähän maahanmuuttajia ja vähemmistön edustajia. Tämä kaikki on heijastusta Itä-Suomen suhteellisesti muuta maata vaikeammasta työllisyystilanteesta ja korkeammasta työttömyydestä.

Ohjelman työllisyysvaikutukset ovat uusien työpaikkojen määrällä mitattuna 3 284 kpl ja uusien yritysten määrä on 1 743. Projektin päättäneitä on ollut toistaiseksi noin 23 000, joista työhön avoimille markkinoille on sijoittunut 13 400 henkeä (yrittäjiksi 2 600 henkeä). Työhön muualle kuin avoimille markkinoille on sijoittunut noin 5 000 henkeä.

Hilpisen mukaan on onnistuttu erityisesti rakennerahasto-ohjelmien yhteiskäytössä, yhteistyöverkostojen ja työllisyyskumppanuuksien luomisessa, yritysverkostojen luomisessa ja määrällisten tavoitteiden saavuttamisessa. Lisäksi arviointien mukaan toimenpiteisiin osallistuneiden kokema hyöty on ollut merkittävää. Kehittämistä on edelleen maksatusvauhdin parantamisessa, rahoituksen sidontojen tiivistämisessä ja hyvien käytäntöjen levittämisessä.

Puheenjohtaja totesi Itä-Suomen kehityksen ja ohjelmaosion etenevän muita paremmin ja onnistuneita EAKR-ESR –hankepareja on onnistuttu luomaan kiitettävästi.

Päätös:

Merkittiin tilannekatsaus tiedoksi.

9. Katsaus tulevaan ohjelmakauteen 2014+

Puheenjohtaja, aluekehitysjohtaja Jussi Yli-Lahti, esitteli katsauksen tulevan ohjelmakauden valmisteluun. Puheenjohtaja kuvasi tulevien puheenjohtajamaiden aikataulun mukaan uuden ohjelmakauden valmistelun etenemistä. Puolan puheenjohtajakaudella syksyllä 2011 komissio antaa koheesipolitiikan asetusesitykset, joista neuvotellaan eri foorumeilla syksyn kuluessa. Tanskan puheenjohtajakaudella pyritään rahoitusratkaisuun, mutta on hyvin mahdollista, että ratkaisu siirtyy syksyyn. Kyproksen, Irlannin ja Liettuan puheenjohtajakausilla syksystä 2012 syksyyn 2013 saataneen poliittinen rahoitusratkaisu joulukuussa 2012. Neuvostossa jatkuvat asetusneuvottelut edelleen ja syksyllä 2013 komissio hyväksyy Eurooppa 2020 –strategiaan perustuvan yhteisöstrategian (CSF), jonka jälkeen kumppanuussopimukset voidaan käsitellä loppuun ja allekirjoittaa.

Tuen keskittämisessä komissio esittää kolmea jakokriteeriä nykyisen neljän sijaan. Kriteerit olisivat a) vähiten kehittyneet alueet (BKT/asukas alle 75 % keskiarvon), b) välialueet (75-90 %) ja c) kehittyneet alueet (yli 90 %). Välialueella halutaan korjata nykyisten siirtymäaluejärjestelyjen epäkohtaa, jossa järjestelmä kohtelee saman BKT:n omaavia alueita eri tavoin. Suomeen ei tulisi välialueita – yhdistetyn Pohjois- ja Itä-Suomen NUTS II alueen BKT on noin 92 % keskiarvosta.

Uuden ohjelmakauden strategiseen ohjelmointiin kuuluu yhteisöstrategia (CSF, Common Strategic Framework), jossa Eurooppa 2020 –strategian tavoitteet muutetaan investointipainopisteiksi. Yhteisöstrategiaan perustuen jäsenmaiden kanssa solmitaan investointi- ja kumppanuussopimukset (Partnership Contracts).

Temaattinen keskittäminen on keskeinen uuden ohjelmakauden tavoite. Kunkin jäsenmaan tulee valita kumppanuussopimukseensa rajallinen määrä painopisteitä. Teemat jakaantuvat kolmeen pääluokkaan: Älykkääseen kasvuun, kestäväan kasvuun ja osallistavaan kasvuun. Pääluokkien alla olevista alaluokista valitaan 2-3 painopistettä.

Uutta ohjelmapolitiikkaa leimaa vahva tulosperusteisuus. Tarkoituksena on tuloksellisuuden osoittaminen varojen nopean käytön sijaan. Tulosindikaattorit olisivat ohjelmakohtaisia ja niitä ei vertailtaisi keskenään. Keskeisellä tulos-indikaattorilla kuvataan muutosta, joka on aikaansaatu ohjelman toimenpiteiden tuloksena (sisältää lähtö- ja lopputilanteen arvioinnin). Komissio esittää myös tukien laajempaa ehdollisuutta, jolloin määrärahoja voidaan keskeyttää väliaikaisesti tai peruuttaa kokonaan.

Jäsenmailla on laaja yhteinen näkemys tulevasta koheesipolitiikasta mm. yhdenmukaisuudesta Eurooppa 2020 –strategian kanssa, yhteisöstrategiasta, alueellisesta koheesiosta (kaupunkialueet ja makroalueet), ESR:n kuulumisesta osaksi koheesipolitiikkaa ja vahvasta kumppanuudesta. Erilaisia näkemyksiä on esitetty mm. välialueen soveltamisesta ja tulosperusteisesta politiikasta.

Epäileviä näkemyksiä on esitetty mm. temaattisista prioriteeteista, ehdollisuudesta, uusien rahoitusinstrumenttien käytöstä sekä hallinta- ja valvontajärjestelmän muuttamisesta.

Euroopan Komission edustaja Alain Roggeri korosti omassa puheenvuorossaan sitä, että kun keväällä 2013 on säännökset hyväksytyt, ei strategiselle ohjelmasuunnittelulle jää paljoa aikaa. Hän piti selvänä, että Itä- ja Pohjois-Suomi ovat automaattisesti tuen piirissä jo olosuhteittensa takia. Tukitasoa on liian aikaista arvioida. Roggeri korosti sitä kuinka saadaan ohjelmilla paras hyöty rahasta irti – ei vaan käyttää rahaa. Tämä liittyy tulosperusteisuuteen, joka tulee korostumaan.

Puheenjohtaja totesi vielä, että monet tahot ovat ilmaisseet halunsa mennä takaisin monirahastoiseen rahoitusmalliin.

Maija Kakriainen (MTK, Pohjois-Karjala) totesi, että kestävä kasvun ja kestävä kehityksen painotus tulee näkyä uusissa ohjelmissa. Voimistuva kaupunkipolitiikka ja metropolipolitiikka on maaseutuvaltaisille alueille suoranainen uhka.

Satu Vehreävesa korosti maakuntaohjelmien merkitystä. Ne sisältävät kaikki teemat, toimialat ja ylipäänsä sisällön, jota julkisella rahoituksella toteutetaan. Tämän vuoksi olisi järkevää miettiä Tavoite 1-ohjelmatyypistä toteutusta (monirahastoisuus), jolloin yhden ohjelman sisällä ovat kaikki EU-rahastot.

Mikko Härkönen (Pohjois-Savon liitto) kysyi teemoihin liittyen valitaanko lippulaivatasolla 2-3 pääotsikkoa vai niiden alakohtia? Puheenjohtaja vastasi asian olevan vielä hieman epäselvä, mutta todennäköisesti hieman laajemmin kuin vain 2-3 teemaa tai alakohtaa voidaan valita.

Päätös:

Merkittiin katsaukset tiedoksi.

10. Muut asiat

Ohjelmaviestinnän tilannekatsaus (päivitetty viestintäsuunnitelma liitteen 4, vuosikertomus, liitteenä)

Viestinnän tilannekatsausta sivuttiin vuosikertomuksen ja ohjelmakatsauksen esittelyssä ja ajanpuutteen vuoksi asiaa ei käsitelty tarkemmin tässä kohdassa.

11. Yhteenveto seurantakomitean esilletuomista asioista

Puheenjohtaja totesi, että hyväksytty ohjelmanmuutosesitys ei muuta Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman strategiaa vaan ainoastaan täsmentää rahoituksen kohdentumista.

Kokouksessa käytiin arvioitsijoiden havaintojen pohjalta kriittinen ja hyvä temaattinen keskustelu ohjelman toteutumiseen liittyvistä havainnoista ja kehittämisehdotuksista.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi puheenjohtajan yhteenveto.

12. Seuraava kokous

Päätös:

Seurantakomitea päätti, että Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman seurantakomitea kokoontuu seuraavan kerran 13.12.2011 Helsingissä.

13. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 17.45.